

Viața și Opera domnului Grigore Gr. Lupescu, eroul, bancherul, industriașul și martirul

Ion Popescu-Brădiceni,

Introducere. O succintă paradigmă motivațională

Am început acest articol științific – dimpreună cu doctorul în medicină și scriitorul umoristo-satiric Grigore Dorel Lupescu – despre tatăl său, o ilustră personalitate a Gorjului, directorul de bancă și industriașul Grigore Gr. Lupescu.

Motivația studiului de față e profund întemeiată căci Grigore Gr. Lupescu a arătat în tot ce a întreprins înalt profesionalism și atitudine morală, corectitudine în relații și înțelegere a contextelor, unele neașteptate. A salvat gospodăriile rurale, comercianții și chiar bănci, de la pierirea prin faliment, încurajând astfel dezvoltarea economică pe căi „curate”, „ortodoxe”, „oneste”.

A probat cunoștințe de management aplicat, fiind un veritabil pionier al finanțelor și industriei gorjene, un investitor priceput, cucerind piața internă și externă și proiectând viitoare deschideri de exploatare de petrol și lignit. Datorită implicării sale, corectitudinii exemplare, gentileței și generozității/altruismului social și public, mulți gorjenii au prosperat odată cu afacerilor lor[1].

L-am regăsit – cercetând bibliografia, care mi-a fost încredințată – pe căpitanul Grigore Gr. Lupescu, printre voluntarii primului război mondial, decorat în 1936[2] cu Medalia „Ferdinand I”.

Grigore Gr. Lupescu a fost tipul clasic de erou, de revendicator al unor drepturi personale și în numele generației de sacrificiu pe care a reprezentat-o. S-a bucurat de omagierea doamnei Arethia Tătărescu, care a botezat Drapelul voluntarilor din Gorj[3].

S-a jertfit pentru patrie, dar țara l-a tratat cu o incredibilă perversitate, căci, în anii '50, s-a pomenit arestat și întemnițat la gulagul Canalului Dunăre-Marea Neagră decedând apoi în închisoarea de exterminare de la Jilava[4].

Gheorghe Gorun îl caracterizează pe economistul Grigore Gr. Lupescu ca pe „un desăvârșit cetățean, un neobosit luptător pe tărâmul activităților sociale și culturale”, cu „convingeri liberale” dar nemembru de partid, „adversar declarat al extremismelor și al totalitarismelor”[5].

Cu emoție, Gheorghe Penciu evocând personalitatea lui Grigore Gr. Lupescu în volumul „Nemuritorii”(6) descrie destinul său pe atât de tragic, pe atât de nedrept, reprezentând de fapt o victimă a propriilor sale calități.

Grigore Gr. Lupescu bancherul se numără printre marile valori ale Gorjului, dar și ale poporului român, îngenuncheat timp de mai bine de patru decenii de așa-zișii prieteni de la răsărit și văcsuitorii lor de cizme – un motiv suplimentar să demarez articolul de față.

Dezvoltarea temei/ideii

1. Ostașul și bancherul

Grigore Lupescu bancherul, industriașul, economistul, eroul de front apoi eroul închisorilor comuniste criminale, s-a născut la 2 noiembrie 1898 la Târgu-Jiu, fiind al patrulea copil al comerciantului Grigore Lupescu din cei șapte ai familiei.

„Părinții tatălui – Grigore și Ana Lupescu – gorjeni de obârșie din Săcelu, fuseseră niște oameni de o moderație, înțelepciune și noblețe rar întâlnite, care au voiajat la Constantinopol, Viena și Budapesta și care și-au dedicat o bună parte a vieții lor educării celor șapte copii”[7].

Soția, Ana, descindea din familia Boiovici, ai cărei membri sunt menționați în mai multe rânduri în Istoria Târgu-Jiului de Al. Ștefulescu din 1899 și în cea a lui N.D. Miloșescu din 1906 că au participat la arderea publică a Regulamentului Organic din 1848 și la primirea domnitorului în 1851, prințul Barbu Știrbei.

Grigore Gr. Lupescu a urmat școala primară și Gimnaziul „Tudor Vladimirescu” Târgu-Jiu, apoi Școala Superioară de Comerț din Craiova, unde și-a format o temeinică pregătire de economist, comerciant și finanțist. A fost cercetaș în cohorta „Domnul Tudor”. În toamna lui 1916 s-a retras spre Muntenia și Moldova, în urma ocupării Olteniei și a Bucureștilor de către trupele Puterilor Centrale. În timp ce se afla în trecere prin București, cercetașul Grigore Gr. Lupescu s-a atașat unor formațiuni spitalicești și a reușit să ajungă în Moldova la Galați și pe urmă la Iași, unde va avea de înfruntat tifosul exantematic.

Dintr-o puternică și de neînfrânat pornire patriotică s-a înscris voluntar în Regimentul 18 Gorj. În urma absolvirii Școlii de ofițeri de rezervă pe 11 iunie 1918, a fost înaintat la gradul de sublocotenent. Participând la festivitate, generalul francez Berthelot a observat vârsta fragedă a noilor ofițeri și a recomandat eșalonului superior să-i mai țină o lună în școală. A fost desigur, inerent repartizat la Regimentul 1 grăniceri, unitate de elită a armatei române. Elev încă fiind, luptase cu arma în mână la bătăliile din vara de foc a anului 1917, de la Mărăști, Mărășești și Oituz. În vara următoare, fiind lăsat la vatră, sublocotenentul Grigore Gr. Lupescu și-a încheiat studiile la Școala Superioară de Comerț din Craiova.

La întoarcerea acasă, își va începe cariera la „Federala” Târgu-Jiu a băncilor populare și apoi la Banca Națională între 4 mai 1921 și 15 august 1926. Pentru elucidarea unor inadvertențe ori controversate în documentare, am sfârșit prin a miza pe contribuțiile lui Gheorghe Birău. Acesta afirmă că în anul 1931 îl vom găsi pe Grigore Gr. Lupescu director al Băncii „Creditul Gorjean” pe care o salvează de la faliment, pe vremea mării crize economice, iar în perioada 1944 – 1948 e numit în gradul I director la Sucursala Băncii Românești din Târgu-Jiu,

cea mai prestigioasă bancă comercială din România. După lichidarea sistemului bancar de către regimul comunist din 1948, Grigore Gr. Lupescu va reveni la Banca Națională ca director al Agenției Speciale Târgu-Jiu[8].

2. Industriașul și acționarul

Între timp – rezultă din sursele folosite cu acribie, uzând de metoda comparativă a informațiilor și de organizarea lor într-o imagine istorică omogenă – Grigore Gr. Lupescu se căsătorise cu Marina Dobrescu (1909 – 1983), fiica reputatului învățător Constantin Dobrescu din satul Călcești al comunei Godinești, (descendent al mazilului Dobru, din Dobromir) care se făcuse cunoscut în întreaga țară printr-un remarcabil talent literar și artistic publicând, pe plan local și central, multiple lucrări precum: „Din activitatea dăscălească”, „Unde duce beția”, aceasta din urmă reprezentând o convingătoare critică a alcoolismului ș.a. În urma căsătoriei, Grigore Gr. Lupescu dobândise proprietatea unei moșii de 100 ha în satul natal al soției[9]. Cunoscător al bogățiilor subsolului, Grigore Gr. Lupescu a urmărit să cumpere alte mari suprafețe de teren în zona Rovinari-Bălteni, în perspectiva deschiderii unor exploatări de petrol și lignit. Doar schimbările istorice, „revoluționare” – care au urmat anului crucial 1944 – l-au împiedicat să-și materializeze intențiile de promotor al acestor ramuri ale industriei gorjene. Actul naționalizării din 11 iunie 1948 a făcut ca bancherul și industriașul să-și piardă agoniseala vieții și să fie înscris printre „exploatatori”.

Ca industriaș, cumpărase Fabrica de produse refractare Vădeni, aflată în pragul falimentului, și exploatările de argilă Viezuroiu, Vaideei, Chiciura, Pârâul grădinilor. Dintr-o unitate falimentară, fabrica redevine nu doar rentabilă, ci cu greu mai putea face față comenzilor primite din mari întreprinderi industriale din țară. Beneficiari ai produselor refractare de la Târgu-Jiu au devenit firme de prestigiu: C.F.R., Marina Română Regală, Astra, Malaxa, Iaromet, Șantierul Naval Galați, Societatea –anonimă Română Dâmbovița-Fieni. A fost apoi principalul acționar și organizator al fabricilor de cherestea Crasna și Baia de Fier, realizând produse foarte solicitate de constructorii din județ și din țară[10].

3. Calvarul și asasinatul

După 1950, economistul Grigore Gr. Lupescu rămâne fără serviciu și i se stabilește domiciliul obligatoriu la Târgu-Jiu datorită exproprierii soției sale. Se duce în Capitală, unde se angajează la Fabrica „Industria Bumbacului”. Primește o puternică lovitură a sortii, în vara anului 1950, când fiul său, Grigore Dorel Lupescu nu este primit la examenul de admitere la Facultatea de Construcții. În schimb va reuși la teatru, dar și de aci va fi exmatriculat la sfârșitul anului al II-lea. De la „Industria Bumbacului”, Grigore Gr. Lupescu – tatăl a fost arestat și

deportat la Canal. Calvarul i s-a derulat la Poarta Albă, Chilia Veche, Periprava, Jilava. Un martor ocular și-a amintit că, doborât sub greutatea unei grinzi pe care o căra în spate, gardienii l-au biciuit. A murit pe 4 mai 1953 în temutul fort 15 la Jilava, unde fiind îngropat în pielea goală într-o groapă comună alături de alți 3 foști deținuți[11], fără cruce la căpătâi. Trecuse deci, după doi ani de detenție cumplită, prin lanțul umilințelor, plătind prețul cumsecădeniei lui cu lacrimi, sudori, sânge, suplicii de iad. Pe unul dintre zbiri l-ar fi chemând Willy. Un doctor în teologie de asemenea încarcerat i-a fost ultimul duhovnic, care i-a și improvizat slujba funerară, în timp ce alți camarazi de suferință au aprins chibrituri în loc de lumânări. Preotul de la cimitirul satului Jilava i se destăinuia sorii lui Grigore Gr. Lupescu, Cornelia Davițoiu, că nopțile avea deseori coșmaruri, visând că morții de la Jilava îl strângeau, în somn, de gât, din care se trezea lac de nădușeala fricii animalice și a sentimentului de vinovăție abominabilă. Din acest motiv preotul solicitase primăriei locale ca familiile celor decedați în închisoare să poată pune o cruce de lemn pe morminte, iar sora Cornelia Davițoiu a fost consiliată să nu mai vină la cimitir îmbrăcată în doliu, pentru a nu-i face preotului greutate, față de autorități.

„Când s-a auzit despre moartea tatălui meu – își amintește Grigore Dorel Lupescu-fiul – mama a trebuit să încuie poarta de la curte, nemaiputând face față afluenței de oameni care doreau să-și manifeste regretul, fie pentru cel dispărut și recunoștința pentru ajutorul financiar primit, fie pentru construirea unei locuințe, fie pentru deschiderea unui magazin sau cabinet medical, fie pentru alte nevoi care se iveau în viață”[12]. După trecerea celor șapte ani, Grigore Dorel Lupescu-fiul, împreună cu mătușa sa Cornelia Davițoiu, au ridicat osemintele dragi și sfinte ale tatălui spre a le reînnuma la Târgu-Jiu, alături de cele ale părinților săi.

4. „Dușman al poporului?!”

Dar cum bibliografia pe care doctorul în medicină Grigore Dorel Lupescu, cetățean de onoare al Municipiului Târgu-Jiu, mi-a pus-o la dispoziție cu încredere generoasă, articolul documentar-științific de față își află continuarea prin revelarea și a altor detalii despre cine a fost, cum a fost, când a fost, unde a fost și s-a manifestat Grigore Gr. Lupescu-tatăl – eroul de război, martirul lagărelor de exterminare stalinisto-dejiste.

Din „Recurs”-ul consemnat de Octavian Ungureanu – regretatul meu coleg de la „Gazeta Gorjului”, cel care ca secretar general de redacție m-a debutat cu poeme (fiind eu tânăr militar în cazarma de la Vânu Mare), ulterior monograf și al vieții și operei lui Iosif Keber, dimpreună, eu și el, publicându-i în revista Flacăra prin diligența lui Darie Novăceanu, un volum de versuri – culeg și alte prețioase amănunte ontologice și axiologice, menite să restituie Gorjului o personalitate de prim rang.

Grigore Gr. Lupescu s-a făcut remarcat printr-o gândire cutezătoare, prin încurajarea progresului economico-social și cultural.

Sunt prea rari astăzi cei care și-l amintesc[13] pe Grigore Gr. Lupescu, care a salvat inițial deponenții de la Creditul Gorjean, preluându-le ulterior capitalurile și depozitându-le în Banca Românească, Sucursala Târgu-Jiu, al cărei director devenise în 1940, după înființarea acestei instituții și fuzionarea celor două bănci. Tot astfel după cum a salvat de la faliment Fabrica de produse refractare Vădeni, naționalizată în 1948.

Muntele și exploatările de argilă le-a achiziționat de la prințul Valentin Bibescu și de la soții Călina și Aurel Călimănescu, inginer.

Chiar pentru iahtul regal s-au folosit produse refractare de la Târgu-Jiu.

În 1935, noua constituită Asociație a Voluntarilor de Război din Gorj, l-a desemnat ca președinte pe locotenentul în rezervă Grigore Gr. Lupescu. La festivitate a participat, ca invitată de onoare, Arethia Tătărescu. După un an, cu prilejul conferirii titlului de Cetățean de Onoare Arethiei Tătărescu, președintele A.V.R. Gorj sublinia în alocuțiunea sa preferința de-a o fi avut drept nașa drapelului voluntarilor pe înalta Doamnă[14].

„Grigore Gr. Lupescu – se pronunță Octavian Ungureanu – devenise incomod (regimului comunist – n.m., I.P.B.) prin sentimentele de compasiune ce i le arătau concitadinii săi, prin numeroasele amicitii și simpatii, prin capacitatea sa de pătrundere în miezul evenimentelor și puterea de intuire și observare nemijlocită a stărilor de lucruri de la noi, sub dominația țării, ascunsă cu diabolică dibăcie, de către o putere străină”[15, 16, 17].

Incomodă era – în acele vremuri de ocupație sovietică – valoarea lui umanist-spirituală. Teroarea paukeriană („Ana, Luca și cu Dej / bagă spaima în burgheji” – suna un distih de epocă, lugubru, odios – n.m., I.P.B.) se temea de influența ce și-ar fi exercitat-o în trezirea spiritelor, unele adormite, altele pervertite de îndoctrinarea leninist-stalinistă (printre care, din păcate și o parte din elita intelectuală a țării: G. Călinescu, Dan Deșliu, Mihai Beniuc, M. Sadoveanu, M. Ralea, T. Vianu, T. Arghezi, V. Eftimiu, G. Bogza ș.a. – n.m.).

Irita temperamentul său mereu avântat spre dreptate față de valorile etice (morale) și materiale ale națiunii.

Dar mai presus de toate deranja refuzul de compromis cu puterea în detrimentul Cetății, de a-și târgui convingerile și ideile de demnitate intelectuală și libertate, adânc întipărite în conștiința sa prin educație și solidă instrucție.

Devenise „dușman al poporului” din pricina indiferenței sale la amenințări și disprețului față de persoanele venale ale regimului totalitar, genocidic, căci conștiința lui răspundea numai la glasul judecății raționale și la convingerile-i interne de neclintit, de necorupt și de neînfrânt.

Pentru caracterizarea lui Gr. Gr. Lupescu, O.Ungureanu consideră definitiv următoarea viziune a unui publicist oltean: „Nicăieri nu se văd mai multă dârzenie,

mai multă demnitate, mai multă teamă de ridicol ca-n viața oltenilor; nicăieri nu se văd mai multe căderi și prăbușiri de situații ca la olteanul care pentru un cuvânt sau o atitudine, sacrifică totul. Unde se văd mai mult ca în Oltenia, familii și neamuri cu un trecut măreț, care în prăbușirea lor, au refuzat să se agațe de craca compromisurilor, lăsându-se să cadă cu onoare până jos, la pământul din care au ieșit.”

Încarcerarea și deportarea nu i-au micșorat defel încrederea în dreptatea ce urma să vină. Anii detenției au fost anii unui tragic eroism fizic și sufleteșc de la care n-a abdicat până la ultima suflare[18, 19].

5. Concluzii. Portret

Grigore Gr. Lupescu și soția sa Marina au avut trei fii: Mihai, Nicolae, Grigore-Dorel. Dar despre ei cu alt prilej. Drama vieții s-a împletit cu profesia lui de credință iar puterea de a lupta contra vitregiilor de tot felul era un atribut al rădăcinilor[21].

Închei textul de față cu un portret al celui ce-a fost acest om de o excepțională calitate morală, așa cum ni l-a „desenat” Grigore Dorel Lupescu – fiul: „Era un om relativ înalt, voinic, bine proporționat și prezentabil: purta mustață tunsă scurt și avea o privire luminoasă și pătrunzătoare, care rareori se înșela asupra interlocutorului. Mergea drept și degaja o prestanță care nu ținea doar de calitățile fizice și nici măcar de îmbrăcămintea totdeauna impecabilă, dar niciodată ostentativă prin lux sau obiecte de podoabă. Principalele sale calități sufletești? Capacitatea intelectuală, voința, puterea aproape nelimitată de muncă, echilibrul psihic, corectitudinea, gentilețea, generozitatea”.

Din același „Recurs” mai aflăm că Grigore Gr. Lupescu:

– nutrea o mare simpatie față de oamenii de condiție modestă, însă onești și capabili,

– disprețuia pe copiii de bani gata sau pe cei robiți viciilor, prețuindu-i pe cei săraci dar dornici de afirmare în viață,

– în relațiile cu oamenii, se dovedea un maestru neîntrecut, deoarece poseda o intuiție psihologică deosebită,

– aceste relații se bazau pe o corectitudine desăvârșită, pe un comportament plin de solitudine, ca și pe dorința sinceră a unor înțelegeri reciproc avantajoase,

– dictonul preferat, care a constituit însăși chintesența vieții sale, a fost „Labor improbus omnia vincit”.

– era admirator al literaturii clasice și străine, al Bibliei, dar și neîntrecut povestitor de basme;

– era pasionat de vânătoare și de jocul de șah cu fratele său C. Lupescu ori cu fiul său Nicolae, adept al culturii fizice și al sportului, al valsului dansat cu pasiune, organizând serbări câmpenești dimpreună cu familia, prietenii;

– deși admira seriozitatea spiritului german, nutrea o lipsă de simpatie față de aroganța nemțească, transmisă și nepotului Grigoraș, care a moștenit mult din distincția comportamentală a bunicului și străbunicului său.

– a simpatizat cu aripa „serioasă” a Brătienilor, nu cu cea pe care o considera inconsecventă și oportunistă, cea a lui Gheorghe Tătărașcu, dar l-a recunoscut și pe țărănistul Iuliu Maniu ca fiind cel mai mare om politic din acea epocă.

Închei portretul acesta cu încă un aspect, furnizat de memoria încă excepțională a fiului, Grigore Dorel Lupescu: „În timpul refugiului basarabenilor, în anii celui de-al doilea război mondial, tatăl meu s-a oferit să primească duminica, la masa de prânz, pe doi frați basarabeni, ajunși la Târgu-Jiu fără părinți. Unul dintre acești elevi foarte capabili a devenit medic, celălalt: profesor universitar de chimie. Pe acesta din urmă, Meftodie Răileanu, din Craiova, am avut ocazia să-l revăd. Depănându-și caietul amintirilor, mi-a mărturisit cât de utile pentru întreaga viață i-au fost sfaturile părintelui meu și cât de mult l-a impresionat climatul familial din casa noastră, bazat pe armonie, căldură sufletească și respect reciproc”.

„Grigore Gr. Lupescu a făcut parte dintr-o altă lume, nu cronologică, ci una a valorilor morale, o lume de uriași în contrast total cu pigmeii prezentului între care ne considerăm și noi, fii săi”, mărturisește dr. Grigore Dorel Lupescu.

Note bibliografice:

1. Al. Doru Șerban: Personalități care au fost în Gorj; ed. Măiastra, Târgu Jiu, 2009, pp.159-162

2. M.S. Regele Carol al II-lea a semnat Decretele Regale nr.1216 din 25 mai și 1365 bis din 6 iunie 1936, publicate în Monitorul Oficial nr.144 din 24 iunie a.c., prin care se conferă Medalia Ferdinand I cu spade și panglică ofițerilor din activitate și rezervă, precum și subofițerilor și gradelor inferioare care au luat parte ca voluntari în marele război [Arhivele Statului, Filiala Gorj, colecția „Gorjeanul”, nr.25, Târgu-Jiu, 6 iulie 1936]

3. Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Litua VII, Târgu Jiu, 1997; vezi Octavian Ungureanu: Soldați fără uniformă, în Bătălia de la Jiu, 174-180.

4. Jilava era cunoscută ca fiind „Bastilia” regimului comunist din România. Întreaga familie a bancherului și industriașului Grigore Gr. Lupescu a fost supusă unor terori de neînchipuit.

5. Gheorghe Gorun: Destine în comunism: o cercetare de istorie orală; ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2005, pp.69-70

6. Gheorghe Penciu: Nemuritorii; ed. Biblioteca, Târgoviște, 2004, pp.265-290

7. Vasile Arimia, Nicolae Mischie, Vasile Bobocescu, Dan Neguleasa, Alexandru Păsărin: Personalități gorjene de-a lungul istoriei; Ed. Fundației

---

„Premiile Flacăra-România”, București, 2000, pp.190-194

8. În perioada aprilie-iulie 1944, Guvernatorul B.N.R. își opriase două camere la Gr.Lupescu, în strada Traian nr.5 și patru camere la căpitanul Constantinescu, în strada Tudor Vladimirescu, nr.5 în cadrul pregătirilor pentru transportul tezaurului, la Mănăstire Tismana. [Gheorghe Birău: Gorjul bancar. Banca Națională; Volumul I; Ed. Oscar Print, București, 2010; paginile 76, 154, 198]

9. Vezi Ion Popescu-Brădieni: Contribuții la istoria învățământului gorjean, în „LITUA”(XVI); Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”; Târgu Jiu, 2014, pp.405-426

10. Al. Doru Șerban: op.cit., ibidem

11. Gheorghe Gorun: op. cit., ibidem

12. Grigore Lupescu: Recurs. Dialoguri consemnate de Octavian Ungureanu; Târgu Jiu, 1998, pp.41-43

13. De pildă Radu Negrea, Secretar General al Asociației Române a Băncilor, într-o prefață la volumul „Recurs”, pp.6-7 și „Destin de bancher: Grigore Lupescu”, Magazin istoric, feb.1999, p.70

14. Vezi Grigore Lupescu: Recurs, pag.12

15. Idem, ibidem, p.13, „Recurs” de Octavian Ungureanu

16. Octavian Ungureanu: Grigore Lupescu despre: Recompensa Voluntarilor în Gorjeanul; nr. 256-257, 1990

17. Mircea Tomescu: Personalitatea militară a Olteniei, în „Oltenia”, Fundația Culturală Regală, Craiova, 1943, p.42

18. Dan Neguleasa, Florica Popescu: „Arhivele Statului. Județul Gorj. Îndrumător arhivistic”; Ed. Camerei de Comerț și Industrie Gorj, Târgu Jiu, 1994, p.18, 62, 263

19. Octavian Ungureanu (antologie): Epopeea Jiului 1916, Ed. Gorjeanul, Târgu Jiu, 1996; vezi subcapitolul „Sublocotenentul voluntar Grigore Gr. Lupescu”, pp.141-143

20. Radu Negrea: Banii și puterea, Ed. Humanitas, București, 1990, pp.161-162

21. Vezi Dr. Grigore Lupescu: Recurs, ed.cit., pp. 17-27

22. Idem, ibidem

*De la stânga la dreapta:
În spate: Iuliana și Dorel Lupescu
(soți) și Cornelia Davițoiu (mătușă)
În față: Grigoraș Lupescu, fiul, și
Marina Lupescu, bunica sa.*

*Părinții Marina și Grigore Lupescu
încadrând pe cei trei fii (de la stânga
la dreapta: Nicolae, Dorel și Mihai)*

***Grigore Gr. Lupescu:**
n. 2 noiembrie 1898 la Târgu-Jiu, d. 4 mai 1953
cu soția, Marina Dobrescu:
n.23 octombrie 1909 – d.12 martie 1983)*